

بررسی و تحلیل نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان (مطالعه موردی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب)

محمد علی مجلل چوبقلو^۱، الهام تمجید تاش^۲

^۱ (استاد یار . عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب

^۲) کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی و عضو باشگاه پژوهشگران جوان واحد بناب

نویسنده مسوول: mojallal.2006@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۹۰/۸/۱۵ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۹۰/۸/۲۰ تاریخ پذیرش مقاله ۹۰/۱۱/۱۰

چکیده:

با عنایت به اهمیت برنامه درسی پنهان در مراکز آموزشی، نگارنده در این مقاله در صدد است نقش مولفه های برنامه درسی پنهان (معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه، ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه، ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان و روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر) را در تحکیم هویت علمی دانشجویان را به طور موردی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب مورد بحث و بررسی قرار دهد. این تحقیق از نوع کاربردی بوده و به صورت میدانی و زمینه ای انجام شد. جامعه آماری این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه آزاد واحد بناب که تعداد آنها تقریباً ۸۰۰۰ نفر بود و حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۲۶۰ محاسبه شد و به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که شامل سوال در حیطه برنامه درسی پنهان بود که هر سوال بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) نمره گذاری شده بود؛ در راستای برآورد روایی پرسشنامه از دیدگاه استادان برنامه ریزی درسی استفاده شد و برای تعیین میزان پایایی پرسشنامه، از دانشجویان به تعداد ۲۰ نفر به طور مشترک و با فاصله حداقل یک هفته، دو مرتبه نظر خواهی شد و ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه تکمیل شده توسط دانشجویان برابر با (۰/۹۴+) بوده است که نشانگر اعتبار آن است و برای تجزیه و تحلیل داده ها از شاخصهای آماری توصیفی مانند فراوانی، میانگین و برای تبیین تفاوتها از آزمون آماری استنباطی پارامتریک Z و غیر پارامتریک خی دو استفاده شد. آنچه از تجزیه و تحلیل داده های تحقیق بر آمد مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان موثر هست و دلیل آن بالا بودن میانگینهای کسب شده از مورد انتظار بوده و در مجموع نشانگر تاثیر گذاری آنها بر چگونگی شکل گیری و تحکیم بنیه علمی دانشجویان است.

کلید واژگان: برنامه درسی، برنامه درسی پنهان، هویت علمی، دانشگاه.

رسالتهای فوق الذکر بوده و از این رو برنامه های درسی در

نظام آموزش عالی از جایگاه و اهمیت ویژه ای برخوردارند و مروری اجمالی بر ادبیات و مطالعات حوزه برنامه درسی نشان می دهد که برنامه درسی در سه مقوله کلی برنامه درسی رسمی و صریح، برنامه درسی عقیم و برنامه درسی مستتر (پنهان) طبقه بندی شده است. این سه مقوله قلمرو جدید، برنامه درسی را به عنوان یک حوزه تخصصی در

مقدمه

از رسالتها و کارکردهای مهم دانشگاه ها، ایجاد فرهنگ پژوهش و تفکر علمی و تحقق بخشیدن به نگرش های علمی و فرهنگی، تعمیق فرهنگ گفتگو، مدارا و کار جمعی، نظریه پردازی برای حل مسایل علمی و بحرانهای جهانی در دانشجویان می باشد. برنامه های درسی از مهمترین ابزارها و عناصر تحقق بخشیدن به اهداف و

(قورچیان، ۱۳۷۳، ص ۴۸). ژيرو (۱۹۸۳) نظریه‌پرداز مشهور برنامه درسی پنهان در مقدمه کتاب خود تحت عنوان «برنامه درسی پنهان و تربیت اخلاقی» شکل‌گیری اصطلاح علمی برنامه درسی پنهان را همزمان با انتشار کتاب فیلیپ جکسون تحت عنوان «زندگی در کلاس درس» در سال ۱۹۶۸ می‌داند، تاکنون صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه مطالعات برنامه درسی، تعاریف مختلفی از برنامه درسی پنهان ارائه داده‌اند. از جمله‌ی آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

آیزنر (۱۹۹۴) برنامه درسی پنهان را اجمالاً به مجموعه‌ای از یادگیریها در نظام آموزشی می‌داند که در بستر فرهنگ حاکم بر محیط آموزشی و بدون آگاهی اعضای هیأت علمی و دانشجویان برای دانشجویان حاصل می‌شود.

آیسبورک (۲۰۰۰) برنامه درسی پنهان را چنین تعریف کرده است، «برنامه درسی پنهان متشکل از پیامهای ضمنی جو اجتماعی مراکز آموزشی است که نوشته نشده است ولی توسط همه احساس می‌شود. برنامه درسی پنهان بدنه دانشی است که دانشجویان را به سهولت از طریق بودن هر روزه در محیط دانشگاه، هضم می‌کند (سعیدی رضوانی، ۱۳۸۰ ص ۲۸).

بلوم (۱۹۸۱) برنامه درسی را شامل برنامه درسی آشکار و پنهان می‌داند به اعتقاد او برنامه درسی آشکار، شامل مقاصد، اهداف و قوانین و مقررات مکتوب دانشگاه و مراکز آموزش عالی است. در مقابل برنامه درسی پنهان را غیرمدون و تعریف نشده می‌داند. او می‌گوید برنامه درسی پنهان در نظام آموزشی در زندگی روزمره و تعامل در محیطهای یادگیری شکل می‌گیرد. از نظر بلوم برنامه درسی، هم فرایند است و هم نتیجه، هم پنهان است و هم آشکار، هم ذاتی است و هم رفتاری.

جهان امروز شکل داده است (قورچیان، ۱۳۷۳، ص ۴۸). برای روشن شدن موضوع، هر یک از برنامه‌های درسی فوق به طور مختصر شرح داده می‌شود.

برنامه درسی رسمی و صریح: منظور از برنامه درسی رسمی فعالیتهای برنامه‌های درسی هستند که نظام آموزشی رسمی آنها را اعلام می‌کند و در بسیاری از موارد در قالب کتابهای درسی در مدارس و دانشگاهها تدریس می‌شود (آیزنر، ۱۹۸۵، ص ۱۸۱).

برنامه درسی عقیم: هرگاه نظام برنامه‌ریزی درسی برخی از مفاهیم و مسائل را عملاً در برنامه‌های درسی نگنجانند و یا مطالب گنجانیده شده در برنامه‌های درسی یا کتاب‌های درسی با سن عقلی دانشجویان متناسب و برای آنها قابل فهم نباشد، برنامه درسی را برنامه درسی عقیم می‌نامند (عباس‌زادگان، ۱۳۷۶، ص ۱۳).

برنامه درسی پنهان (مستتر): مفهوم برنامه درسی پنهان (مستتر) از جمله مفاهیم بسیار ارزشمند و راه‌گشا در تفکر و عمل برنامه‌ریزی درسی است (مهرمحمدی، ۱۳۸۰، ص ۲۶۰). برنامه درسی پنهان به تدریس متن غیررسمی و غیر ملموس نظام ارزش‌ها، هنجارها و طرز برداشتها و جنبه‌های غیرآکادمیک مراکز آموزش عالی و جنبه‌های غیررسمی مراکز آموزش عالی که متأثر از کل نظام تربیتی، فلسفه حاکم، ساخت و بافت کلی جامعه باشد، اطلاق می‌شود (قورچیان، ۱۳۷۳). به عبارت دیگر برنامه درسی پنهان اجمالاً به مجموعه‌ای از یادگیریهای در نظام آموزش عالی اطلاق می‌شود که در بستر فرهنگ حاکم بر محیط آموزشی (دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی) و بدون آگاهی اعضای هیأت علمی و دانشجویان برای دانشجویان حاصل می‌شود (حبیبی پور و همکاران، ۱۳۸۵).

فیلیپ جکسون در سال ۱۹۶۰ واژه برنامه درسی پنهان را رسماً وارد ادبیات برنامه‌ریزی درسی کرد

برگمن گوستن (۱۹۸۷) در مورد مفهوم برنامه درسی پنهان آنچه که به طور ضمنی در اصول و سازماندهی نظام آموزش عالی (مثلاً نظم و ترتیب در کلاس و وضعیت گروهی) و در الگوی ارتباط و تعامل در مراکز آموزشی (مثلاً تکرار دروس، شنیدن، گوش دادن، اطاعت و...) وجود دارد، شامل می شود. از این رو، وی معتقد است که بهتر است پدیده برنامه درسی پنهان را آموزشی ضمنی یا غیر صریح بنامیم، زیرا واژه برنامه درسی پنهان شامل همه آموزشهایی است که ورای نتایج یادگیری رسمی واقع می شود (سعیدی، ۱۳۸۰، ص ۲۸).

ملکی (۱۳۷۶) برنامه درسی پنهان را چنین تعریف کرده است: «عوامل دیگری که جزء برنامه درسی رسمی نیست و از دید و مشاهده برنامه ریزان و دست اندرکاران برنامه ریزی درسی آموزش عالی پنهان است و در فکر و عواطف و رفتار دانشجویان اثر می کند و در اغلب موارد مؤثرتر از برنامه درسی پیش بینی شده عمل می نمایند. قوانین و مقررات دانشگاه، جو دانشگاه، رابطه و تعامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان از اهم این عوامل هستند. از تأثیر اینها تفکر، نگرشها و گرایشهایی در دانشجویان شکل می گیرند که در ادبیات برنامه درسی، این تأثیرات را برنامه درسی پنهان تلقی می نمایند.

قورچیان (۱۳۷۳) برنامه درسی پنهان را شامل تدریس ضمنی، غیررسمی و غیرملموس نظام ارزشها، هنجارها، طرز تلقی ها و جنبه های غیر ملموس دانشگاهها و مراکز آموزش عالی است که متأثر از کل نظام تربیتی و بافت کل جامعه است.

براساس تعاریف فوق می توان این استنباط را کرد که همه تعاریف از نظر مفهومی به طور مستقیم یا غیر مستقیم

مفهوم برنامه درسی پنهان را در مقابل مفهوم برنامه درسی رسمی یا آشکار قرار داده اند. همچنین برنامه های درسی پنهان را یادگیری چیزهایی غیر از اهداف رسمی و صریح نظام آموزشی می دانند که برای دانشجویان در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی حاصل می شود. همچنین پورتلی (۱۹۹۳) مفاهیم برنامه درسی پنهان را براساس مطالعات انجام شده در چهار دسته تقسیم بندی می کند.

۱. برنامه درسی پنهان به عنوان انتظارات غیررسمی یا پیامهای غیرصریح اما مورد انتظار

۲. برنامه درسی پنهان به عنوان پیامها یا نتایج قصد شده یادگیری

۳. برنامه درسی پنهان به عنوان پیامهای غیرصریح ناشی از ساختار آموزشی

۴. برنامه درسی پنهان به عنوان آنچه که دانشجو خلق می کند (سعیدی رضوانی به نقل از پورتلی، ۱۳۸۰، ص ۳۱).
برنامه درسی پنهان بعد غیرقابل پیش بینی یادگیری است. طراحی و از عواملی است که در یادگیری دانشجویان تأثیر زیادی دارند. استادان به طور همدل در طراحی آموزشی به عوامل آشکار در تدریس توجه می کنند و از عوامل پنهان غافل می مانند. لازم است عوامل اساسی مؤثر در شکل گیری برنامه درسی پنهان شناسایی و آشکار شوند و تحت ضابطه و کنترل درآیند.

قورچیان (۱۳۷۳) ابعاد پدید آورنده ی برنامه درسی پنهان در نظام آموزش عالی را بخشهای زیر معرفی می کند و به عنوان مولفه های مورد مطالعه و بررسی این تحقیق قرار گرفته اند:

- معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه
- ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه

- ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان

- روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر (قورچیان، ۱۳۷۳)

آدامز^۱ (۱۹۹۲) نقش استادان یک دانشکده را در انتقال یک نظام فرهنگی مسلط به طور خاص مهم دانسته و آنان را کسانی می داند که عملاً همه چیز به آن بر می گردد کسانی که مستقیماً بر موضوعات تدریس، ارزشیابی و برنامه ی درسی کنترل دارند (مهر محمدی، ۱۳۷۴، ص ۲۶).

سامبل^۲ و مکداول^۳ (۱۹۹۸، ص ۳۹۱) در قالب یافته های پژوهشی خود اشاره می نمایند که دانشجویان بر اساس بازخوردهایی که از امتحانات و شیوه های ارزشیابی خود می گیرند، به شیوه ی مطالعه و تعامل با مطالب علمی شان جهت می دهند.

سیلور و الکساندر (۱۹۸۰) اظهار می دارند «بسیاری از جامعه شناسان این جنبه های فرآیند مراکز آموزشی - ساختار بورکراتیک دانشگاه - را به عنوان یک عامل اصلی در اجتماعی شدن فراگیران تلقی می کنند» عناصری که به سادگی قابل تشخیص است عبارتند از: تمامی نظام طبقه بندی که در مرکز آموزشی به خدمت گرفته شده است (کلاسهای دانشگاه، گروه بندی، سازماندهی عمودی سطوح دانشگاه، شیوه های ارتقاء شایستگی برای فعالیتها) روشهای ارزشیابی (آزمونها، نمره گذاری، قوانین انضباطی، محدودیتها، روشهای تنبیه و ... (سیلور و الکساندر، ۱۹۸۰، ص ۴۰۱).

بحث تأثیر مؤلفه ی مکان و فضا بر مشارکت دانشجویان و هویت علمی مهم است و نوع فضا می تواند «جوینده ی دانش نبودن» را به دانشجویان القا نماید؛ بنابراین شیوه ی چیدن صندلی ها، فضا و ظرفیت کلاس ها نور، صدا، تجهیزات حیاط دانشکده یا دانشگاه، راهروهای تنگ و طولانی همه و همه اثرات آموزشی و تربیتی دارند. دانشکده

زیبا و سرسبز، نشاط و شادی را به ارمغان آورده، یادگیری را آسان می کند و برعکس مراکز آموزشی تنگ و کوچک به کلاسهای کم نور، تخته فرسوده و بستری مناسب را جهت اجرای روش تدریس بایسته توسط مدرس به عنوان مؤلفه ای دیگر از برنامه درسی فراهم می آورد (نوید، ۱۳۷۶، ص ۶).

صاحب نظران «علم ارتباطات» معتقدند آموزشهای غیر کلامی و رفتار غیربیانی بیش از سایر عوامل در انتقال پیام به فراگیران نقش دارند بنابراین مراکز آموزشی و عناصر تشکیل دهنده آن مانند رنگ، صندلیهای شکسته رغبت به درس و بحث و یادگیری را شاید برای همیشه از بین ببرد؛ لذا توصیه می شود از این عنصر مهم برنامه درسی پنهان نباید غفلت کرد و در تجهیز مراکز آموزشی بیشتر اهتمام ورزید و در طراحی فضا ها به اصول علم روانشناسی و ارتباطات توجه ویژه ای شود. (نوید، ۱۳۷۳، ص ۲)

سعید رضوانی (۱۳۸۰) در تحقیقی با عنوان «تبیین برنامه درسی پنهان در درس بینش اسلامی دوره متوسطه و رایه راهبردهایی برای استفاده از این برنامه در آموزش اثربخشی دینی» در پژوهش حاضر، مفهوم برنامه درسی پنهان از طریق مطالعات کتابخانه ای تبیین و تدقیق شد و سپس ۲۳ پژوهش در مورد برنامه درسی پنهان و ۱۳ پژوهش در مورد درس بینش اسلامی و برخی پژوهشهای راجع به سنجش ارزشهای مذهبی جوانان بررسی شد. تعریف عملیاتی برنامه درسی پنهان درس بینش اسلامی در این پژوهش عبارت بود از ((بار ارزشی ناخواسته نامطلوب حاصل از مواجهه دانش آموزان با درس بینش اسلامی)). سوالات پژوهشی عبارت بودند از: ۱- بارهای ارزشی ناخواسته نامطلوب درس بینش اسلامی چیستند؟ و ۲- عوامل ایجاد این بارها چه هستند؟ سنجش تاثیرات درس بینش اسلامی بر باورها، ارزشها، نگرشها و طرز تلقی های دانش آموزان نسبت به درس بینش اسلامی و محتوای آن (یعنی موضوعات دینی اعتقادی) بوده است. عمده ترین

بارهای ارزشی ناخواسته نامطلوب (برنامه های درسی پنهان تبیین شده) عبارت بودند از: ۱- ایجاد تلقی ((رسمی بودن)) در درس بینش اسلامی (فاقد بار تربیتی بودن) ۲- ایجاد نگرش منفی نسبت به درس بینش اسلامی ۳- ایجاد و یا تقویت عدم ارتباط آموخته های دینی با زندگی واقعی ۴- ایجاد و یا تقویت جدایی دین از سیاست برخی از مهمترین عوامل ایجاد برنامه های درسی پنهان عبارت بودند از: ۱- مشی فلسفی - کلامی محتوای درس بینش اسلامی ۲- استفاده از عناوین تکراری در طرح موضوعات در کتابهای درس دینی دوره های تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه ۳- برداشت دانش آموزان در مورد عدم انطباق مباحث بخش حکومت و ولایت با شرایط حاکم در جمهوری اسلامی ۴- عدم جامعیت در معرفی ائمه اطهار (ع) که منجر به برداشت قدسی از مقام ایشان بدون توجه به الگوگیری عملی دانش آموزان از سیره این بزرگواران شده است.

حداد علوی (۱۳۸۳)، به مطالعه توصیفی ابعاد جامعه شناسی برنامه درسی پنهان در مدارس راهنمایی دخترانه شهر تبریز با تأکید بر هنجارهای روحیه علمی پرداخته، که در این پژوهش به منظور شناسایی هنجارها و نگرشهای خاصی که از طریق برنامه درسی پنهان به دانش آموزان منتقل می شود انجام گرفته است. تأکید اصلی پژوهش بر مقایسه هنجارها، نگرشها و باورهای برنامه درسی پنهان، با هنجارهای شناخته شده روحیه علمی و شیوه های اعمال آن می باشد. در جستجوی این اهداف سوالات زیر مطرح گردید: ۱- هنجارها، باورها و ارزشهایی که از طریق برنامه درسی پنهان به دانش آموزان منتقل می شوند چه هستند؟ ۲- این هنجارها و باورها چه نسبتی با هنجارهای روحیه علمی دارد؟ ۳- شیوه های اعمال برنامه درسی پنهان در مدارس مختلف چگونه است؟ در این پژوهش با استفاده از رویکرد تعاملی کنش و نظریه تحلیل کنش پارسونز، مؤلفه های برنامه درسی پنهان را جهت مفهوم سازی و تشخیص ابعاد جامعه شناختی آن تحت چهار بعد نظریه کنش، بررسی کردیم. بعد چهارم تحلیل

یعنی بعد ابزاری شامل ساختار فیزیکی و اجتماعی، از نظر پژوهشگر نیازمند مطالعه و بررسی جدا گانه می باشد. یافته های تحقیق نشان می دهد دانش آموزان طی زندگی مدرسه ای برنامه های درسی پنهانی را فرا می گیرند که برخی از آنها در مقایسه با هنجارهای روحیه علمی عبارتند از: ایجاد و تقویت روحیه تقلید و اطاعت، در برابر نوآوری، کنجکاوی و خلاقیت، ایجاد و تقویت روحیه انفعال و ترس بجای روحیه پرسشگری و نقادی. تقویت باور به حفظی بودن مطالب درسی، تقویت نگرش نمره گرایی، ایجاد عدم باور به کار برد روشهای علمی در زندگی واقعی، بجای باور به روشهای علمی بعنوان وسیله حل مسائل زندگی، ایجاد رقابت منفی برای نمره، بجای مشارکت و همکاری و کار گروهی و بطور کلی عدم انگیزه و ایجاد بی علاقهگی به یاد گیری و تحصیل دانش. نتایج حاصل از تفسیر داده ها رویکرد انتقادی در برنامه درسی پنهان را تأیید می کند، به عبارتی دانش آموزان پذیرای منفعل در برابر پیامهای برنامه درسی پنهان مدرسه نیستند، آنان پیامهای ضمنی را درک می کنند و به آنها انتقاد دارند ولی خود را در برابر تغییر شرایط و تصمیم گیریها ناتوان می بینند. همچنین تفسیر داده ها بیانگر آن است که مدارس ما ضدخلاقیتند، هنجار پرشگری در آن به ضد هنجار تبدیل شده و متاثر از فرهنگ عمومی بسوی مدرک گرایی و نگرش اقتصادی و دوری از علم آموزی واقعی، جهت گیری شده است و جامعه پذیری پنهان چنین کارکردی را برای مدرسه به عهده دارد.

هر کدام از عوامل فوق نقش قابل توجهی در چگونگی تحکیم رفتارهای علمی دانشجویان ایفا می نماید و توجه و تحلیل آنها بعنوان یک فرصت و عامل کمک کننده در ارتقاء رفتارهای علمی دانشجویان، از اهمیت زیادی برخوردار است. لذا با عنایت به موارد فوق الذکر محقق در این مقاله در صدد است نقش مولفه های برنامه درسی پنهان را در تحکیم هویت علمی دانشجویان را به طور موردی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب مورد بحث و بررسی قرار دهد.

سؤال های تحقیق :

این مقاله در راستای پاسخ دادن به سؤال اصلی زیر انجام می شود:

- نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چگونه است؟

و در راستای پاسخ دادن به سوال اصلی فوق به سؤالات فرعی زیر پاسخ می دهد:

۱. ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

۲. روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

۳. معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

۴. ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

۵. آیا در نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب تفاوت وجود دارد؟

کاربردی بوده و به صورت میدانی و زمینه ای انجام می شود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب بود که تعداد آنها تقریباً ۸۰۰۰ نفر و حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۲۶۰ محاسبه شد و به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که شامل ۴۴ سوال در حیطه برنامه درسی پنهان بود که هر سوال بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) نمره گذاری شده بود که دانشجویان دانشگاه آزاد واحد بناب برآن اساس به سوالات پرسشنامه پاسخ دادند. در راستای برآورد روایی پرسشنامه از دیدگاه استادان برنامه ریزی درسی استفاده شد و برای تعیین میزان پایایی پرسشنامه، از دانشجویان به تعداد ۲۰ نفر به طور مشترک و با فاصله حداقل یک هفته، دو مرتبه نظر خواهی شد و ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه تکمیل شده توسط دانشجویان برابر با (۰/۹۴ +) بوده است که نشانگر اعتبار آن می باشد و این به آن معنی است که همبستگی بین اطلاعات آورده شده در پرسشنامه ناشی از دیدگاه واقعی آنها بوده است و عوامل دیگری در آن مداخله نداشته اند. برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از شاخصهای آماری توصیفی مانند فراوانی، میانگین و برای تبیین تفاوتها از آزمون آماری استنباطی پارامتریک Z و غیر پارامتریک خی دو استفاده می شود.

یافته ها

سوال اول: ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

روش تحقیق

از آنجا که این تحقیق در صدد است نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب را بررسی نماید از نوع

جدول ۱: توصیف میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان در تحکیم هویت علمی

متغیر مورد بررسی مورد انتظار	میانگین کسب شده	میانگین
فراهم شدن موقعیت مشارکت و اظهار نظر در مباحث کلاسی توسط اساتید	۴/۲۰	۳
برقراری ارتباط دوستانه و صمیمی اساتید در کلاس	۴/۵۰	۳
ایجاد فرصت مناسب جهت مطرح کردن نظروایده های نو در کلاس توسط اساتید	۴/۱۲	۳
رفتار و برخورد مثبت و شایسته اساتید در کلاس.	۴/۶۲	۳
ارج نهادن به افکار، عقاید، نظرات و باورهای شما توسط اساتید	۴/۴۶	۳
توجه به خواسته ها، نیازها و توقعات دانشجویان توسط اساتید	۴/۰۶	۳
میانگین کل:	۴/۳۲	۳

جدول ۲. مقایسه ی میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان در تحکیم هویت علمی

Z محاسبه شده	جدول	درصد خطا پذیری	انحراف استاندارد
۷/۷۶	۱/۹۶	۰/۰۵	۰/۱۷

جدول ۳. توصیف میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی

متغیر مورد بررسی	میانگین کسب شده	میانگین مورد انتظار
برقراری روابط علمی با سایر دانشجویان و انجام تکالیف درسی به صورت گروهی	۳/۸۲	۳
برخورد صحیح و مناسب کارکنان دانشگاه با شما	۳/۷۶	۳
حاکم بودن نگرش متعادل و مطلوب نسبت به همه دانشجویان و کارکنان دانشگاه	۳/۹۰	۳
فراهم شدن زمینه مناسب جهت همکاری و تعاملات علمی و پژوهشی شما با یکدیگر	۴/۸	۳
توجه کادر آموزشی و اساتید دانشگاه به درخواستها و رفع مشکلات اداری و آموزشی شما	۴/۱۲	۳
ترغیب و تشویق دانشجویان منضبط و فعال در دانشگاه	۴/۲۰	۳
میانگین کل:	۳/۹۸	۳

هیئت علمی در تحکیم هویت علمی دانشجویان نقش دارد و مطلوب بودن این ارتباط، در تحکیم هویت علمی دانشجویان موثر است.

سوال دوم: روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

در پاسخ به این سوال نقش شش شاخص مرتبط با مولفه « روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر » برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان بر اساس طیف لیکرت دیدگاه دانشجویان سنجیده شد و با

در پاسخ به این سوال نقش شش شاخص مرتبط با مولفه « ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان » برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان بر اساس طیف لیکرت دیدگاه دانشجویان سنجیده شد و با میانگین مورد انتظار که برای هر شاخص عدد ۳ در نظر گرفته شده بود مقایسه شد که شرح آن در جدول (۱) آورده شده است.

باتوجه به اینکه Z محاسبه شده، با سطح خطا پذیری ۰/۰۵ برابر با ۷/۷۶ و بزرگتر از Z جدول، برابر با ۱/۹۶ می باشد، نتیجه گرفته می شود که نوع ارتباط متقابل اعضای

سوال سوم: معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

در پاسخ به این سؤال نقش هفت شاخص مرتبط با مولفه «معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه» برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان بر اساس طیف لیکرت دیدگاه دانشجویان سنجیده شد و با میانگین مورد انتظار که برای هر شاخص عدد ۳ در نظر گرفته شده بود مقایسه شد که شرح آن در جدول (۵) آورده شده است.

میانگین مورد انتظار که برای هر شاخص عدد ۳ در نظر گرفته شده بود مقایسه شد که شرح آن در جدول (۳) آورده شده است.

باتوجه به اینکه Z محاسبه شده، با سطح خطا پذیری ۰/۰۵، برابر با ۵/۷۶ و بزرگتر از Z جدول، برابر با ۱/۹۶ می باشد با ۹۵٪ درصد اطمینان، نتیجه گرفته می شود که روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی دانشجویان نقش دارد و مطلوب تر شدن روابط مذکور، در تحکیم هویت علمی دانشجویان تاثیر مثبتی خواهد داشت.

جدول ۴: مقایسه ی میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی

Z محاسبه شده	Z جدول	سطح خطا پذیری	انحراف استاندارد
۵/۷۶	۱/۹۶	۰/۰۵	۰/۱۷

جدول ۵: توصیف میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی

دانشجویان

متغیر مورد بررسی	میانگین کسب شده	میانگین مورد انتظار
حاکم بودن سکوت و آرامش بر فضای آموزشی دانشگاه	۴/۱۶	۳
تمیز و سرسبز بودن فضای محوطه دانشگاه	۴/۰۶	۳
استاندارد بودن صندلی ها، تخته و فضای آموزشی کلاسها	۴/۱۰	۳
مجهز بودن کلاسها به سیستم مناسب سرمایشی و گرمایشی	۴/۱۸	۳
کافی بودن میزان نورورنگ مناسب در محیط آموزشی	۴/۰۸	۳
مجهز بودن کلاسهای درسی به وسایل کمک آموزشی	۴/۴۰	۳
مجهز بودن دانشگاه به کتابخانه، سالن مطالعه، سالن مرجع	۴/۴۸	۳
میانگین کل:	۴/۲۰	۳

جدول ۶: مقایسه میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی

Z محاسبه شده	Z جدول	سطح خطا پذیری	انحراف استاندارد
۷/۰۵	۱/۹۶	۰/۰۵	۰/۱۷

باتوجه به اینکه Z محاسبه شده، با سطح خطاپذیری ۰/۰۵، برابر با ۷/۰۵ و بزرگتر از Z جدول، برابر با ۱/۹۶ می باشد، نتیجه گرفته می شود که نوع معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه، در تحکیم هویت علمی دانشجویان نقش دارد و مطلوب تر شدن آن، در تحکیم هویت علمی دانشجویان تاثیر مثبتی خواهد داشت.

سوال چهارم: ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

جدول ۷: توصیف میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی

متغیرهای مورد بررسی	میانگین کسب شده	میانگین مورد انتظار
حاکم بودن قوانین و مقررات اخلاقی و انضباطی در محیط دانشگاه	۳/۸۲	۳
حضور به موقع اساتید در کلاس و ایجاد محدودیت حضور در کلاس برای دانشجویان	۳/۷۰	۳
اطلاع رسانی های به موقع مسئولین و مدیران گروه های آموزشی	۴/۰۲	۳
حاکم بودن قوانین تشویق و تنبیه دانشجویان در ساختار آموزشی	۳/۴۲	۳
برقراری قوانین آزمون، جهت ارزشیابی صحیح توان علمی دانشجویان	۳/۷۶	۳
زمانبندی صحیح کلاسهای درسی	۴/۴۲	۳
نصب تابلوهای علمی، اجتماعی و فرهنگی در محیط دانشگاه	۳/۶۰	۳
میانگین	۳/۲	۳

جدول ۸: توصیف میانگین های کسب شده و مورد انتظار نقش ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی

Z محاسبه شده	Z جدول	سطح خطا پذیری	انحراف استاندارد
۴/۸۲	۱/۹۶	۰/۰۵	۰/۱۷

جدول ۹: مقایسه میانگین های مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی

مؤلفه های مورد بررسی	میانگین کسب شده	میانگین مورد انتظار	خی دو
نقش ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان	۴.۳۲	۳	۰/۵۸
نقش معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه	۴.۲۰	۳	۰/۴۸
نقش روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر	۳.۹۸	۳	۰/۳۱
ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه	۳.۸	۳	۰/۲۱
میانگین کل کسب شده: ۴/۰۷	درجه آزادی: ۳	میزان خطای آماری: ۰/۰۵	

ساختمان دانشکده یا دانشگاه، روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر و ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه» برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان نقش دارند و از لحاظ میزان تاثیر در تحکیم هویت علمی دانشجویان با همدیگر تفاوت معنی داری ندارند و هر چهار مولفه تاثیر دارند.

بحث و نتیجه گیری

سوال اول: ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

نتایج این تحقیق در خصوص سؤال فوق الذکر بیانگر این موضوع است که ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان باعث ارتقای هویت علمی دانشجویان می شود و این نتیجه با مبانی نظری موجود و تحقیقات و بررسی های انجام شده توسط آدامز (۱۹۹۲)، قورچیان (۱۳۸۳)، مهram و همکاران (۱۳۸۵) و ملکی (۱۳۷۶) همسو می باشد.

سوال دوم: روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

یافته های ابن پژوهش در رابطه با سوال دوم نشانگر این نکته هست که روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر در تحکیم هویت علمی دانشجویان مؤثر است و نتیجه با مبانی علمی و بررسی های برگمن گوستن (۱۹۸۷)، آیسبورک (۲۰۰۰)، قورچیان (۱۳۷۳)، مهram و همکاران (۱۳۸۵) همسو است.

سوال سوم: معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟

در پاسخ به این سوال نقش هفت شاخص مرتبط با مولفه «ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه» برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان بر اساس طیف لیکرت دیدگاه دانشجویان سنجیده شد و با میانگین مورد انتظار که برای هر شاخص عدد ۳ در نظر گرفته شده بود مقایسه شد که شرح آن در جدول (۷) آورده شده است.

باتوجه به اینکه Z محاسبه شده، با سطح خطا پذیری ۰/۰۵، برابر با ۴/۸۲ و بزرگتر از Z جدول، برابر با ۱/۹۶ می باشد با ۹۵ درصد اطمینان، نتیجه گرفته می شود که ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه، در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه نقش دارد و مطلوب تر شدن آن، در تحکیم هویت علمی دانشجویان تاثیر مثبتی خواهد داشت.

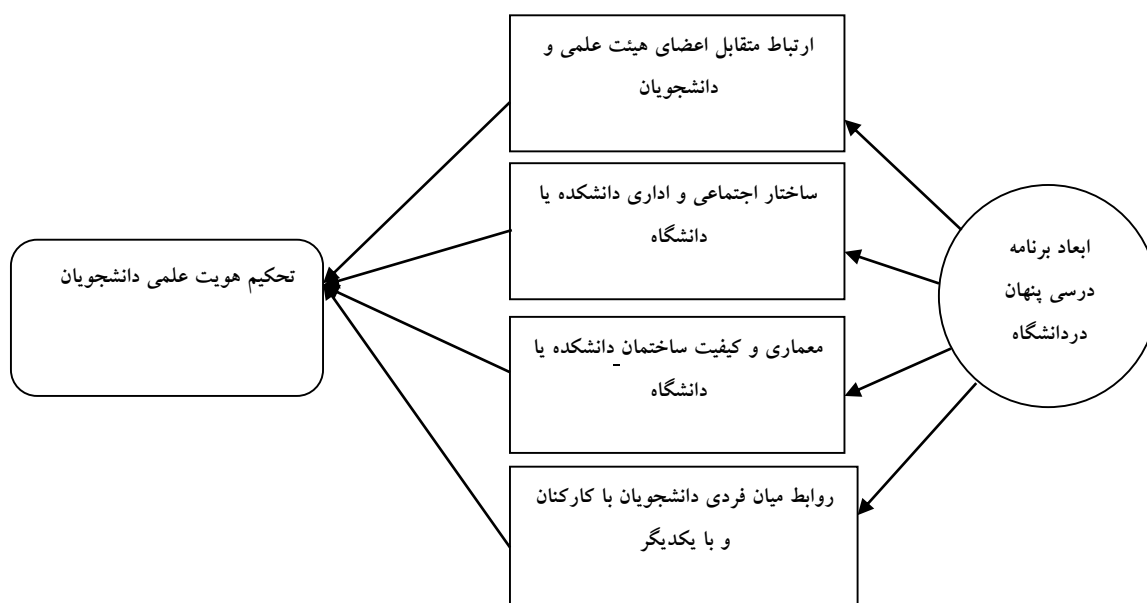
سوال پنجم: آیا در نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب تفاوت وجود دارد؟

در پاسخ به این سوال نقش چهار مولفه «ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان، معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه، روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر و ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه» برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان بر اساس طیف لیکرت دیدگاه دانشجویان نقش سنجیده شد و با میانگین مورد انتظار که برای هر شاخص عدد ۳ در نظر گرفته شده بود مقایسه شد که شرح آن در جدول (۹) آورده شده است. باتوجه به اینکه خی دو محاسبه شده، با سطح خطا پذیری ۰/۰۵، برابر با ۱/۵۸ و کوچکتر از خی دو جدول، برابر با ۷/۸۱ می باشد با ۹۵ درصد اطمینان نتیجه گرفته می شود که چهار مولفه «ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان، معماری و کیفیت

سوال پنجم: آیا در نقش مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب تفاوت وجود دارد؟ یافته های این تحقیق نشان می دهد چهار مولفه ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی و دانشجویان، معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه، روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر و ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان از لحاظ میزان تاثیر در تحکیم هویت علمی دانشجویان با همدیگر تفاوت ندارند. آنچه از بررسی یافته های تحقیق بر آمد مولفه های برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان موثر می باشند که میانگینهای کسب شده از مورد انتظار بالاتر بوده و در مجموع نشانگر تاثیر گذاری آنها در چگونگی شکل گیری و تحکیم بنیه علمی دانشجویان می باشد که نقش آنها در قالب نمودار زیر نشان داده شده است.

نتایج این تحقیق راجع به این سؤال مؤید این نکته هست که معماری و کیفیت ساختمان دانشکده یا دانشگاه در تحکیم و شکل گیری هویت علمی دانشجویان تأثیر مثبتی دارد این یافته با مطالعات قورچیان(۱۳۷۳) نوید(۱۳۷۳) و مهram و همکاران (۱۳۸۵) همسو است. سوال چهارم: ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب چه نقشی دارد؟ یافته های بدست آمده از این پژوهش نشانگر این موضوع است که ساختار اجتماعی و اداری دانشکده یا دانشگاه در ارتقا و تحکیم هویت علمی دانشجویان تأثیر قابل توجهی دارد و این نتیجه بامبانی نظری موجود و بررسی های قورچیان(۱۳۷۳)، مهram و همکاران(۱۳۸۵)، ملکی (۱۳۷۶)، لوی(۱۹۹۱)، سیلور و الکساندر(۱۹۸۰) آیسبورک (۲۰۰۰) و سامبل و مکداول (۱۹۹۸) همسو می باشد.

نمودار نقش برنامه درسی پنهان در تحکیم هویت علمی دانشجویان

یادگیری را آسان می‌کند و برعکس مراکز آموزشی تنگ و کوچک به کلاسهای کم نور، تخته فرسوده و صندلیهای شکسته رغبت به درس و بحث و یادگیری را شاید برای همیشه از بین ببرد؛ لذا توصیه می‌شود از این عنصر مهم برنامه درسی پنهان نباید غفلت کرد و در تجهیز مراکز آموزشی بیشتر اهتمام ورزید و در طراحی فضاها به اصول علم روانشناسی و ارتباطات توجه ویژه ای شود. روابط میان فردی دانشجویان با کارکنان و با یکدیگر که در درون دانشگاهها و مراکز آموزش عالی به صورت رسمی یا غیررسمی شکل می‌گیرد و هر کدام آثار تربیتی خاص خود را دارند. یکی از اینگونه روابط، روابط کارکنان با دانشجویان و دانشجویان با همدیگر می‌باشد. موضع‌گیری و طرز تفکر و نگرشهای افراد و اداره‌کننده مراکز آموزش در این زمینه بسیار قابل ملاحظه است. اگر کارکنان برداشتهای طبقاتی ویژه‌ای داشته باشند نوع زندگی دانشجویان در تصمیم‌گیریهای تربیتی تأثیر می‌کند. فرزندان طبقه‌ای که نزد کارکنان مراکز آموزش عالی اهمیت بالاتری دارند از توجهات ویژه برخوردار خواهند شد و دانشجویان طبقات دیگر از چنین توجهی محروم خواهند ماند. علاوه بر تأثیر کارکنان، فرهنگ دانشجویان و گروههای دوستی نیز آثار خاص خود را دارند. دانشجویان از ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی یکدیگر تأثیر می‌پذیرند، ممکن است دانشجویان خانواده‌های مرفه که فرهنگ خاص خودشان را دارند و آداب و معاشرت آنها فرق می‌کند با دیدن دانشجویان خانواده‌های کم درآمد یا تنگدست مغرورتر و از خود راضی‌تر شوند و در مقابل دانشجویان خانواده‌های کم درآمد احساس کمبود و حقارت کنند. هر یک از این دو حالت جزئی از برنامه درسی پنهان دانشجویان را تشکیل می‌دهد لذا توصیه می‌گردد عدالت و برابری در برخورد با دانشجویان رعایت گردد. استادان در طراحی آموزشی به

در راستای نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود، از آنجایی که طرز تلقی و رفتار اعضای هیئت علمی از عوامل بسیار مهم در تشکیل طرز تلقی‌های دانشجویان می‌باشد. اگر اعضای هیئت علمی در کلاس درس، آزاد برخورد کنند و فرصت کافی و مؤثر در اختیار دانشجویان قرار دهند تلاش، توانایی و حس اعتماد به نفس را آنها تقویت می‌کنند. اگر امیال و خواسته‌ها و نظرات خود را محور قرار دهند و با رویه سلطه‌گری برخورد نمایند مانع بروز توانایی‌ها می‌شوند و در دانشجویان گرایش سلطه‌گری به دیگران را پرورش می‌دهند. دانشجویی که به مشارکت در فعالیتهای آموزشی تمایل نشان می‌دهد، در ارتباط با دیگران با نظر مثبت عمل می‌کند و رفتارهای ضد اجتماعی مانند پرخاشگری را کنترل می‌کند، علاقه به همکاری دانشجویان و احترام و ارج نهادن به دانشجو را در اعضای هیئت علمی برمی‌انگیزد؛ بعلاوه دانشجویانی که تکالیف خود را به خوبی انجام می‌دهند و از دستورات و توصیه‌های اعضای هیئت علمی اطاعت می‌کنند در عملکرد اعضای هیئت علمی اثر می‌کنند لذا توصیه می‌شود در انتخاب و گزینش مدرسان باید کاملاً به اصول علمی توجه شود تا اثرات مثبت در دانشجویان بر گذارند و موجبات اعتلای علمی آنها را فراهم نمایند همچنین با ارزشیابی مستمر و همه‌جانبه می‌توان عملکرد آنها را تحلیل کرد و با برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی ضعف‌های احتمالی را رفع کرد. با توجه به اینکه معماری و کیفیت ساختمان دانشگاه در تحکیم هویت علمی دانشجویان موثر است و تجزیه و تحلیل‌های داده‌ها کاملاً مؤید این مطلب است. بنابراین مراکز آموزشی و عناصر تشکیل‌دهنده آن مانند رنگ، نور، صدا، تجهیزات حیاط دانشکده یا دانشگاه، راهروهای تنگ و طولانی همه و همه اثرات آموزشی و تربیتی دارند. دانشکده زیبا و سرسبز، نشاط و شادی را به ارمغان آورده،

عوامل آشکار در تدریس توجه می کنند و از عوامل پنهان غافل می مانند. پیشنهاد می گردد عوامل اساسی مؤثر در شکل گیری برنامه درسی پنهان شناسایی و آشکار شوند و تحت ضابطه و کنترل درآیند. یکی از عوامل که در کم کردن فاصله بین برنامه درسی رسمی و پنهان تأثیر دارد مشارکت دانشجویان در جریان آموزش است. در صورت مشارکت آنان در طراحی و اجرای تدریس، فعالیتهای یادگیری را با اهمیت تلقی خواهند کرد و با علاقه و آگاهی برای یادگیری و نایل شدن به هدفهای آموزشی تدریس کمک خواهند نمود. عامل دیگر آگاهی برنامه ریزان و استادان از عوامل غیر آشکاری که در آموزش مؤثر است: برای مثال وقتی معلم بداند که نوع برخورد او در ارزشیابی از آموخته های دانشجویان و آثار ارزشیابی مؤثر است سعی می کند رفتار خود را به منظور تقویت ارزشها و گرایشهای مطلوب تنظیم نماید. یا وقتی که متوجه شد طرز تلقی های او درباره رابطه استاد و دانشجو در کلاس درس و نقش یادگیری دانشجو (منفعل بودن فعال بودن) در شکل گیری طرز تلقی دانشجویان اثر دارد سعی می کند روابط آموزشی داخل کلاس درس را به صورت مفید و اثربخش سازمان دهد. بنابراین استادان باید عوامل مؤثر در برنامه درسی پنهان را شناسایی کند و با در نظر گرفتن آنها در طراحی و اجرای آموزشی منطقی تر عمل نماید. از عوامل دیگری که جز برنامه درسی نیست و از دید و مشاهده برنامه ریزان و دست اندرکاران نظام آموزش عالی پنهان است وجود دارد که بر فکر و عواطف و رفتار دانشجویان اثر می کند و در اغلب موارد مؤثرتر از برنامه درسی رسمی عمل می کنند. قوانین و مقررات دانشگاه، جو اجتماعی دانشگاه، رابطه و تعامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان از اهم این عوامل هستند. از این رو هر چه نظام آموزش عالی ضعیفتر باشد، برنامه های درسی پنهان در نظام آموزش عالی بیشتر

می شود. اگر نظام برنامه ریزی درسی رسمی و صریح آموزش عالی به نحوی پیام های پنهان را آشکار کند و تحت نظارت درآورد می تواند برنامه های درسی پنهان را تحت پوشش بگیرد. بنابراین برنامه ریزان با توجه به این مفاهیم جدید، باید تعمق تحلیلی بیشتری در امر فضاهای تربیتی و برنامه های درسی داشته باشند و بدانند که دنیا و زندگی در کلاس درس خیلی عمیقتر و ریشه دارتر از تصوراتی است که غالباً در برنامه درسی رسمی ترسیم می شود. نتیجه آنکه دست اندرکاران برنامه ریزی درسی رسمی نظام آموزش عالی باید عناصر برنامه درسی پنهان را به عنوان یک جعبه سیاه آموزشی همواره مدنظر قرار دهند و از آثار تربیتی آنها غافل نباشند چونکه کم و کیف آنها در تحکیم هویت علمی دانشجویان مؤثر می باشد و نقش آن می تواند خیلی پر رنگتر از برنامه درسی رسمی و آشکار باشد.

منابع

- حبیبی پور، مجید و باتوانی، مرتضی. (۱۳۸۵). تأثیر برنامه ی درسی پنهان در یادگیری. *ماهنامه ی رشد تکنولوژی آموزشی*، شماره ی ۱۷۵.
- حداد علوی، رودابه. (۱۳۸۳). *مطالعه توصیفی ابعاد جامعه شناسی برنامه درسی پنهان در مدارس راهنمایی دخترانه شهر تبریز در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۸۳ با تأکید بر هنجارهای روحیه علمی*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- سعیدی رضوانی، محمود. (۱۳۸۰). *تبیین برنامه درسی پنهان در درس بینش اسلامی دوره متوسطه ...* رساله

- Bloom. B.S. (1981). **All our children: a primer for parents teachers and other Education NC crow hin, York.**
- Eisner. E. (1985). **the Educational imagination**, New york Macmilan pulishing. Co
- Eisner, E. (1994). **Educational Imagination**; on the Design and Evaluation on school program, (sth, ed) New York, Macmillan college pulishing company.
- Giroux, Henry, A. (1983). **theory and Resistance in Education** (A pedagogy for the opposition) Bergin & Garvey publishers INC. Massachu setts.
- Lewy, Aryeh. (1991). **International Encylopedia of curriculum pergamon press.**
- دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی. تهران؛ دانشگاه تربیت معلم.
- سیلور و الکساندر. (۱۳۷۲). **برنامه‌ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر**. ترجمه غلامرضا خوی‌نژاد. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- عباس‌زادگان، سید محمد. (۱۳۷۶). **اصول و مفاهیم اساسی در برنامه‌ریزی درسی**. تهران، انتشارات سوره.
- قورچیان، نادرقلی. (۱۳۷۳). **تحلیلی از برنامه درسی مستمر، بحثی نو در ابعاد ناشناخته آموزشی**. تهران؛ **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**، شماره ۵.
- مهرمحمدی، محمود. (۱۳۸۰). **برنامه درسی علوم تربیتی ماهیت و قلمرو آن**. تهران؛ سازمان سمت.
- ملکی، حسن. (۱۳۷۶). **برنامه‌ریزی رسمی (راهنمای عمل)**. تهران؛ انتشارات مدرسه.
- مهram، بهروز؛ ساکتی، پرویز؛ مسعودی، اکبر و مهرمحمدی، محمود. (۱۳۸۵). **نقش برنامه درسی پنهان در هویت علمی دانشجویان. فصلنامه مطالعات برنامه درسی**، سال اول، شماره ۳، ص ۳.
- نوید، مهدی. (۱۳۷۳). **پیام مدرسه**. تهران، نشر سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور.
- Adams TM. (1992). **Academic Culture :the hidden curriculum** .New Directions for teaching and learning ,NO.49.
- Ausbrooks, Ruby. (2000). **what is school's Hidden curriculum teaching your child**.

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 2, No. 4, winter 2011, No 8

Journal of Educational
Psychology

Analysis of the role of the hidden curriculum components in strengthening of students' academic identity (Case study of Bonab Islamic Azad University)

Mojallal Choboglu, Mohammad Ali¹; Tamjid tash, Elham²

1) Assistant professor & faculty member Islamic Azad University at Bonab branch

2) Member of Young Researchers' Club in Islamic Azad University at Bonab

*Corresponding author: mojallal.2006@yahoo.com

Abstract

The hidden curriculum has considerable role in the quality of students' academic behaviors strengthening. And it has more importance, the analysis of its causing factors as an opportunity and an effective factor in promotional of students' academic behaviors. The author tries to consider the role of the hidden lesson plan components (architecture and quality of the university building, social and official structure of the university, interaction between academic members and students and the relation between students and staff) in strengthening of students' academic identity as a sample in Bonab Islamic Azad University. This research is an applied one and it was used the questionnaire for data gathering which consisted of 44 question in the field of hidden lesson plan, and according to Likert spectrum (very low, low, moderate, high, very high) every question had been scored. The statistical community of this research consists of 8000 students of Bonab Islamic Azad University and the capacity of the sample computed 260 according to Cochran formula and they were selected categorical and by chance. For analyzing of the data gathering, it is used descriptive statistical indexes as: frequency, mean and for expressing of differences it is used Z- parametric and deductive chi square non parametric statistical test. It is used lesson planning professors' views in order to estimate of the questionnaire currency. Also for determining questionnaire constancy, it is asked from 20 students to give their view about the question 2 times in common. The constancy coefficient computed by students for completed questionnaire was equal with (+0/94) and it is the sign of its trust, it means the correlation between questionnaire information is resulted from their actual views and there are not any other factors in it. The descriptive statistical index as frequency and mean was used for analysis of the gathered data and Z parametric and chi square non parametric deductive statistical tests were used to explain the differences. The components of the hidden lesson plan are effective on strengthen of the students' academic identity because of higher means.

Key words: Curriculum, Hidden curriculum, Academic identity- University
